

TISZTELETTEL, SZERETETTEL KONGÓ...

A. GERCELY ANDRÁS

Kevés az, ha valaki kalandor, még kevesebb, ha csak kíváncsi, s mindezeknél még sokkal bizonytalanabb, ha felfedező. A „Kongó”-kötet két olyan vállalkozó imponáló műve, akik egyszerre kíváncsi felfedezők, kalandor tudósok, megrögzött kóborgók, rendíthetetlen gyűjtők és dokumentaristák. *Lóránt Attila* – kinek fotósként és világlátróként vagy hetedik kötete immár ez –, és *Szilasi Ildikó* – aki az antropológus terepkutatókat jellemző kíméletlen előkészülettel és forrásfeltárással megszervezte terepmunkájukat, összeállította az 1907 és 1909 között Torday Emil által bejárt útvonal mai utókövetésének tervezetét, Nyugat-Kongóban, a Kuba királyságban megtett mostani felfedező út komplett víziójával –, e kötetben Tordaynak állítanak emléket. Emlékkivágyt persze lehetne formálni naplók és levelek kiadásából, útitervek és beszámolók közreadásával, emlékezők és szakmabeliek tanulmányaiából is – ahogyan az más Afrika-kutatók esetében már ismeretes... –, nem kellene sokezer kilométert lófrálni Afrika egyik legveszélyesebb zónájában. Szerzőink azonban nem az egyszerű, hanem a lehetséges legkomplexebb megoldást választották. Segítőikkel (Reisinger Dávid operatőrrel és Charles Ngwabwanyi Kunda kongói antropológussal és számos expedíció-résztvevővel) nem kevesebbre, mint a Torday-oeuvre újrafelfedezésre merészkedtek, követve az egykori népismereti feltárás útvonalát, újrakeresve a tudományosan is érdekfeszítő, az egykori kutatóknak a legjelentősebb afrikánisták között rangot teremtő állapotokat, helyszíneket, népeket (kubák, busongók, vagenyák, babundák, bambalák, lelék, lubák, topokék, pendék, „ngombék”), ezzel egyúttal azt a nép- és kultúrakutatót követve, ki már maga is Magyar László nyomdokain haladni kívánt 1909-ben.

Torday mint egy kereskedelmi társaság ügynöke, s mintegy „mellesleg” a British Múzeum gyűjtője és tudósítója, nemcsak antropológiai forrásfeltárást végzett, nyelvi- és szokásanyagot halmozott fel, hanem tárgyakat, életmódeírásokat hagyott hátra, a néprajzi gyűjtés klasszikus leletmentési munkálatait is elvégezte sok esetben, nem beszélve kincsként megmaradt fotóiról. Expedícióiról már a széles szakmai kör is tudja, hogy komoly eséllyel a vetélytárs Frobenius ellenében is meggyőző(bb) ismeretanyagot dolgozott föl a kubák (s köztük vagy másfél tucatnyi nép) addig ismeretlen földjén megtett úton (értendő itt a busongókról írott 300 oldalnyi monográfiát is meghaladó új forrásanyag), vagy a művészetüket, kéziszöttéseiket, díszes ruháikat, fegyvereiket, fafaragásaikat megörökítő gyűjteményben. Ezekből tisztas mennyiség látható jeles helyi és világrangú múzeumokban mindmáig.

A recenzens itt egy ködoszlató vallomással tartozik a kötet jelentősége előtt hódolni. Társadalomkutatóként, kulturális antropológusként tekintve a könyvet, valami szépecskén kusza, lapozós, félelmetesen impozáns fotókkal komponált, de egészében a magazin-szinten megrekedő szövegű, helyenként „jópofi” közlésekkel és simulékonyan tálalva megfogalmazott ismeretanyaggal találkozhattam. Tekintettel arra is, hogy afrikanista tudásom mintegy ezredrésze lehet Szilasi Ildikónak, fotós érzékenységem is hasonló arányban állhat Lóránt Attila teljesítményével, és „világjáró” tapasztalatom is nagyjából ennyi lehet kettejük külön-külön is megszerzett terepismeretéhez képest, összességében nem vélhetném igazán alkalmasnak magam, hogy kötetükről a dicshimnuszon túl valami „kritikait” mondhassak. A kötet „olvasójának” – s lévén szó inkább impozáns albumról, nem pedig szak tudományi monográfiáról, ezért inkább „lapozgatójának” – szinte oldalpáronként egyszer föltűnhet, milyen világokról szólnak, miféle életeket és kulturális lenyomatokat hordoznak a közlések, akár ha a sodró polgárháborúban áldozatul esett hatmillió kongói halottról olvas, akár ha boszorkánytáncot és beavatási szertartásokat, párdúcörbe öltöztetett Krisztust, Nap-jelkép gitenga maszkot lát az albumban, Kinshaszába induló vidéki vonatot, biciklis kereskedőt vagy térítő lelkipásztort, temetési szertartást vagy árva házi leányarcokat. De akár a táncok szerepét, mely „egyfajta párbeszéd holtak és élők szelleme között...”, ezt a két világot idézi meg, járja be a Kipvano csoport táncosa is” (69. old.), vagy a Pendék Titkos Művészete egyesületének hajmeresztő produkcióit, a Gungui Nemzeti Fesztivál attrakci-

A kötet adatai:

Kongó. Torday Emil nyomában

Fényképezte Lóránt Attila, írta Szilasi Ildikó Hermína.
National Geographic – AHU, Budapest, 2010. 216 oldal.

óit (62-86. old.), a kubák díszítőművészetének sokszínűségét értékelő oldalakat (138-157.) tekintjük, vagy a mai életmódról, kórházzról, boszorkányságról, megélhetési lehetetlenségekről fölillantott jeleket összegezzük, valami nehezen indokolhatóan stabil félelmisség ébred a befogadóban. Nem pusztán azért, mert ezek a világok oly messze vannak, hogy bizonyosak lehetünk abban, sosem találkozhatunk velük..., hanem mert nagyonis közeliek, nagyon mélyen emberiek, s minden „abszurdításukkal” együtt is fenségesek. Rövidebben: a kötet nem városlátogató turisták szépecske albuma, bármily látványos is tervezettsége, magazinosan komponált „összevisszasága”, a tematikus fejezetcímek közé illeszkedő asszociációk sokfélesége. Valamely elvont „tudományos mércével” persze nevezhető a mű illusztrált útleírásnak... – de valójában épp annyira tisztelgő emlékkötet is, a Torday emléktúra beszámoló anyaga. Lehetne kiállításra érdemes fénykép-válogatásnak titulálni – de ehhez képest szinte néprajzi aprólékossággal követi földrajzi útvonalak, népcsoport-leírások, szertartás- vagy foglalkozás-bemu-

tatások mintázatait. Egészében ugyanis épp azt a végtelen vegyességet pontosítja, mely az európai szem és szaglószerz számára a „meg-nem-érthető” afrikai létmódok, kosz és veszélytömeg, félsz és ártalom, betegség és nyomor elviselhetetlenségét hitelesítené, a „szőke nő kalandozásai” keretében. Viszont annak beláttatásával, mitől „olyan”, ami olyan...; miért nem „megváltható”, „modernizálható”, „felvilágosítható” egész Afrika... – többet is vállal, mint a mives fotókkal, pontosító térképpel, útibeszámoló vázlattal, expedíciós naplóval. Azt a *reprezentációt* vállalja ugyanis, melyet épp a meglátott, tervezetten meglátogatott, minden egyes helyszínen kiérdemelt, helybeliek számára sem a „megváltó” fehér ember „missziós” feladattudata mutathat föl Afrikában járva. Azt a hangot, tónust, védtelenséget, esendőséget, reménytelenséget és kiszolgáltatottságot tükrözi, melyet bármely más földrészen is föllelhetünk, ha odafigyelünk, ha érdeklődésünkkel megtiszteljük, ha barátságosságunkkal kiérdemeljük a választ, s ha nem ártalmára, hanem méltatására vállalkozunk mindannak, amivel emberi sorsok millióiban szembesülünk.

Torday „hangját”, feljegyzéseinek tónusát, életművének rangját és magasztosságát a kötet éppúgy fölmutatja, mint a mai kalandorok impresszióit. Nem állítják a Szerzők, hogy „mai Tordayként” voltak jelen – melleleg, technikai apparátusuk révén közel annyit föl is tárhattak, amennyit mennyiségében Torday képes lehetett földolgozni, hisz fotók, film, kiállítási anyag, tárgy-gyűjtemény, aprólékos ismeretkincs „kilóra mérve” épp annyi halmozódhatott föl a Torday „nyomában” járók kezében, csak más természetű, s a változások jelen pillanatait kézenfekvőb-

ben rögzíthették is, mivel összehasonlítási alapjuk is volt. De mindaz, aminek nyomára, mai létformájára, állapotaira akadtak, amit mai megfigyelőként a közérdekű számára felmutathatnak, talán korántsem kisebb súlyú, mint a bizonyos tekintetben „rigorózusabb” gyűjtő, a katonai és gazdasági, kulturális vagy vallási érdeklődést tudományosabb készlettel kiszolgálni törekvő Torday egykori expedíciói. Ám az összehasonlítás itt sem mennyiségi, sem minőségi mértékkel nem áll meg: két világ belátására vállalkoztak két korszak kutatói, száz esztendő különbséggel, megváltozott világok állandóságaira is figyelemmel, eltérő céllal és apparátussal, ugyanakkor hasonló eredményességgel. Ez is a teljes album-képhez tartozik, de mélyebben beleszöve, rejtettebben belekódolva, mint az a felületes lapozgató számára evidenssé lehetne. Talán ettől talányos „léptékű” a kötet, talán ezzel/ezáltal kívánja meg olvasójától is a felszínes ítéletek, álcázott tudáshiány félredobását, avagy a megismerés méltóságának, a feltárás merészségének járó tisztelet gesztusát is. Egyedi, a magyar könyvpiacon jószerivel nemcsak szokatlan, de valamelyest példátlan is e vállalat. Léptékben talán olyan, mint az Afrika Tanulmányok kitaró missziója, az afrikai kultúrák és léhelyzetek következetes interpretációja, évek óta zajló ismeret-halmozási feladattudata, az Afrika iránti felszínes érdeklődés mögé lopakodó tudásbázis gazdagításának szándéka. „Valahol” az antropológus kutató, s hasonlóképpen a fotográfus missziója is hasonló... – saját hangon, egyedi tónusban megvalósítani a tapasztalati lét felmutatását, rangot adva minden apróságnak, melynek jelentőségét sokszor impozás kutatás, megkonstruált adatbázis, kimódolt fejlesztési program sosem lehet képes fölfedezni.

Szilasi Ildikó és Lóránt Attila Kongó-kötete mindezzel azt jelzi, tudatosítja vagy emeli ki, hogy mások létéről érvényeset csakis saját létén át mutathat be az Ember előtt tisztelgően és alázattal mutatkozó kutató-dokumentátor. S ha teszi ezt színesben és pazarul, azzal sem csökkenti esélyét a megismerő tudatosságnak és feltáró hűségnek... – lett legyen ügye vagy ürügye afrikai menekültügy, árvaház-építés, kórház-alapítás vagy táncitanítás, vallási szertartás vagy piaci alkujelenet. A kötet biztos háttere a National Geographic, nem utolsósorban Lóránt Attila révén, s az expedíció, a kutatás hátterében az AHU (Afrikai-Magyar Egyesület) és a pécsi Afrika Kutatóközpont (továbbá egy egész oldalnyi támogató, segítő, finansziális és tudományos szponzor) áll, de még stabilabb alapja maga a Torday rangját elismerő, feladattudatát követő, eredményeit értékelő alázat, mely a Szerzők vállalatának részét képezi. E vállalat, ha a századik évfordulón Torday tiszteletét tükrözi is, (nem utolsósorban a kongóiak elismerő emlékezetének köszönhetően), mégiscsak Kongónak szól, lakóinak, népeinek, a Kongói Demokratikus Köztársaság mai és tegnapi jelentőségének. Illetőleg, immáron nekünk is, olvasóknak, befogadóknak, a mai afrikánisták teljesítményét elismerőknek nemkülönben. ✨

Nyomdai partnerünk:

A VÁLTOZÓ IDŐK KAMERUNBAN MARGÓJÁRA

TÚRÓCZI ILDIKÓ

„Afrikai élet- és létmódok megérthetőségét, belső dimenzióit, egészség és betegség, kosz és tisztaság fogalmi relativitását, univerzális panaceák és törzsi hitek, amuletek, orvosságos emberek relatív igazát azonban úgy érzem, felszínesebben érinti, mint lehetne. Ezek sorskérdések afrikaiak és „fehérek” közötti viszonyban, különbségekben és stratégiákban, érdekes lett volna az önreflexió szintjén is többet jelezni ezekről..., akár nem mással, mint kontrasztosabb önképpel, esetleg afrikai mesék, szakrális hitek háttérének ok-okozati értelmét keresve – s ezzel mintegy „elemelkedve” a primer leírástól, sűrűbbé téve a jelentésteret a mondandó körül.

Ne tűnjön óhéber okoskodásnak, idézek: „A néhány napja látott, racionális sokgyermekes anya jut eszembe, aki nem fog egyetlen gyermekére annyit költeni, mint az összes többire együtt, még akkor sem, ha emiatt a beteg gyermek meghal. Ez egy más világ, pontosabban én vagyok a másság benne. Rossz gondolatok, mellőzném, de gondolatdugóm nincs. A saját pontrendszeres medicinánk jut eszembe, a vállalkozóvá tett orvos, az alapellátás, mint végrehajtó rendszer. Valami furcsa asszociáció, rossz álom talán, azt sejteti, hogy valami nincs rendben ezzel a megmásított világgal”. (54. old.).

Ebben a bekezdésben egy komoly tudáseméleti fejtegetés lehetősége rejlik. S ha a Szerző nem éppen titkos naplóját, óráról órára komponált feljegyzéseit adja közre, hanem mintegy visszatekintően átírja és egybehangolja a művet, akkor ezek mint a textust körülvevő kontextusok okvetlenül bekerülhetnek volna, bármily „utólagos” okoskodásoknak tetszenek is.” (A. Gergely András: Változás, Kamerun, gyógyítás – könyvismertető, AfriPORT, 2013; Kameruni királyság, egészséggondnokként, recenzió Turóczy Ildikó Változó idők Kamerunban című könyvéről, Afrikai Tanulmányok, 2012)

Köszönöm a recenziót és köszönöm a válasz lehetőségét is. Legyen mentségem a csupán két hónap, amit Kamerun fandumjában töltöttem. Komoly tudáseméleti fejtegetés helyett, hadd válaszoljak néhány gondolattal, mondhatni sokévnnyi orvoskodásom morfondírával.

Hazaérkezésem után, a visszatérés tudatával, azon tűnődöm, hogy miképp lehetne megfogalmazni valamit, ami csak kérdésként él bennem, és nem csupán kérdésként, hanem kérdések, elmélkedések halmazaként mindarról, ami megfoghatatlan és minduntalan kicsusszan az evidenciák, tömör vagy kevésbé tömör összegzések lehetősége elől.

Tűnődöm azon, hogy miképp lehet megfogalmazni valamit, érthető módon, talán még formát sem tisztelő terepnapló szintjén, amiben annyi az igenlés, mint a tagadás maga? Hogyan lehet igent mondani arra, ami józan észjárással maga a nem? Mert, mint észleljük minduntalan, relatív igazságok vannak, amik nem csupán megkérdőjelezik, de tagadják az abszolút igazság létét. Próbálok pontosítani: a megmásított világ, amiről most hangosan elmélkedem, a pontrendszeres medicina. Van ennek egy kulcsmomentuma, ami épp annyira hagyománytagadó, mint Joseph Fon hagyománytagadó, bambuszház mellé temetkezése, és pedig: az orvosból, családok életének bennfenteseként házról-házra ballagó gyógyítóból szolgáltatót kreál az egészségügyi rendszer. És minő különbség! Mert a szolgáltató szerep hozza a megfelelés igényét, és értelemszerűen nem annyira a beteg ember érdekeinek, hanem a rendszernek (tisztelet és elismerés a kivételnek). Mert ő fizet, javadalmaz, büntet, szabályt teremt és PONTOZ. Ugyanakkor versenyhelyzetet teremt, amiben nem a betegellátás minősége a lényeges, hanem a páciéntúra, a felírt „biztosítottak” száma, a mennyiség. A rendszer kíméletlenül számon kér. A szolgáltató (lásd alapellátásban dolgozó doki) pedig, megélhetése érdekében, szolgáltató és magára ölti a tamponszerpet: beteg és rendszer között. A szakmai identitás kérdése mellett felbukkan egy másik, nem kevésbé fontos, a hivatásé. Hogyan egyeztethető össze a hivatás, elköteleződés, az empátiával társuló gyógyítás a szerződéses viszonyban álló szolgáltatói státussal? Összeegyeztethető-e vagy óhatatlanul szembefordul a kettő? Ha elfogadom azt, ami mára már evidencia-értékű, azaz, hogy a rendszer nem betegbarát, akkor a válasz is teljesen egyértelmű. Egy fecske nem csinál tavaszt, sok fecske sem, azért sem, mert a tavasz hívja a fecskét és nem fordítva.

És felmerül egy másik kérdés: a hité és a placeboé. Lásd hagyományos orvosok Esuban (traditionals doctors), akik a szellemek üzenetét közvetítik. A mentális erő hatalma nem elhanyagolható – erre van sok hiteles szakirodalom, hadd ne soroljam most. A mi alkalmazott medicinánk ezt nélkülözi és ad helyette mást: bizonytalanságot, kiszolgáltatottságot, bizalmatlanságot, emberközeli gyógyítás helyett műszeres diagnosztikát (a kevés kivétel erősíti a szabályt).

És mielőtt sirámmá válna eme iromány, néhány szót a gyermekét halni hagyó sokgyermekes anyáról. Demagóg létem csak itthon vettem észre: mert történik ez minálunk is, nem is ritkán. Itt bünténynek számít, ott nem. Itt felhorkan a közvélemény, amiből vétettem én is, ott nem. Figyelembe véve a kontextust, nem racionális a döntés? Ellentmond bizony morális elveknek, nem tagadható. Vagy mégsem? És itt következhet a tudáselméleti fejtegetés. Hadd ne tegyem!

Az is kérdés nekem, miként lehet folyamatában levő történést/történéseket tanulmányozni, megfigyelni, majd konklúziókat levonni? Megfigyelni, nagyítóüveg alá tenni: talán ... de a következtetés nem jelentene ezen esetben elhamarkodott tettet?

A. Gergely Andrásnak jórészt igaza van. És itt köszönt vissza a „hadd gondolkodjon más is, vonja le a következtetéseit”. Mint mezítlábas dokinak a tudomány mezején, konklúziókat levonni talán nem is az én dolgom. De ha az is lenne talán, maradjon ez a kérdés, kétely, tömör, kevésszavú önreflexió szintjén; talán írásom nem kerek, nem egész, de tegye azzá más, ki erre hivatottabb, mint én.

Szándékom nem egyéb, mint gondolkodásra készíteni, választ keresni arra, hogy mit teszünk mi Afrikában, Kamerunban, Esuban. Felyillantunk valamit, reményt, kecs egetőt és hasznosat sejtetőt, de vajon látjuk-e a következményeit?

Egy rövid beszélgetés jut eszembe: szerezzünk be egy ultrahangos szerkentyűt, ez volt Polycarp, a lelkes, nemzetközi standardokról álmódó orvosasszisztens álma. Rendben van, válaszoltam neki, ha majd lesz villanyáram. És felvillant bennem a kérdés: mik is a nemzetközi standardok, amikre Polycarp vágyik? Mekkora szakadék fölé kellene hidat építenünk, hogy átjárhatóvá tegyük az utat onnan ide és innen oda? Hogy mi megtanuljuk, újratanuljuk talán, a mentális erő gyógyító hatalmát, hogy ők élvezhessék a modern medicina jótékony hatását? Mert nem gondolom, hogy egyik vagy másik nélkül teljes lenne az alapellátás medicinája. Summázva a két hónap tapasztalatát azt sejttem, hiszem, hogy csak akkor hasznos és létjogosult az afrikai önkéntességünk, ha legalább annyit elfogadunk, mint amennyit adunk is, ha hajlandók vagyunk visszatérni az emberközpontú medicinát, amiben nincsenek stigmák, rokkantak, társadalom perifériájára szorultak, nincs szociális segély és könyöradomány, de van nyitottság, elfogadás és bizalom. Ezek nélkül a mi medicinánk rokkant, ő hordja a stigmát, a perifériára szorult jelzőt. És hiszem, hogy jó úton járunk.

És ami valóban kimaradt a „tereplaplóból”, azt most pótolom, csak és kizárólag az önreflexió szintjén, általánosítás mellőzésével: az ellentétéken gondolkodom. Azon, hogy mi a jó és mi a rossz? Hogyan csusszan át egyik a másikba, szinte észrevétlenül, megfoghatatlanul.

Én Afrikába nem vinnék semmit. És pontosítok: Kamerunról van szó, Kamerun elszigetelt törzsi királyságáról. Olyan helyről, ahol nincs polgárháború, nincs vallásháború. Egyáltalán nincs háború. Királyság van. Kissé nevetségesen hangzik a szó, mert csóró a király, szegény, akár a népe. Kissé nevetségesen hangzik a mi kultúránkban, hogy csóró király trónján ül, alattvalóit fogadja, békét szolgáltat és igazságot. Furán hangzik a vének tanácsa is, a véneké, akik meztelenre vetkőznek, há vész helyzet van, és az ősi parlament épületében az ősök szellemének szavára döntenek.

Mert mit is vihetnék?

Néhány doboz gyógyszer? Hány betegnek a sokból?

Néhány doboz élelmiszert? Hány éhezőnek a sokból?

Árvaházakat? És ki kerüljön oda? Miképp és ki döntse ezt el? Furán hangzik talán, de ott, a poligám családi formában még nincsenek árvák a sok „anya” okán.

Minap láttam egy rövidfilmet: szép, színes katalógusból lehetett kiválasztani a jelképesen örökre fogadandó gyerkőcöt. Szomorú lettem. A kiválasztott gyermek(ek) boldogabbak lesznek társaiknál? Lehet. Vagy azt is jelenti, hogy társaik lesznek boldogtalanabbak? Hogy a jócselekedet tápot ad az irigységnek? Akkor most miképp lesz? Eszembe jut az alig öt éves kislány, aki kapott egy narancsot. Ajándékba kapta, nagy kincs volt neki. Kiállt vele az udvar közepére, és apró darabokra szaggatta, hogy mindenkinek jusson belőle, a „vagyon, mert vagyunk” szokásával.

Eszembe jut Prisca, a bolond lány. És a gyermekbénulást szenvedett fiatal cipész. A leprából kigyógyult, amputált lábú férfi, akinek legszebb virágoskertje volt az

egész közösségben. Egyiküket sem hívták rokkantnak, ők sem érezték magukat annak. Nincs ott rokkantvédő szervezet, mert szükségtelen. Mert rokkant sincsen. Nem létezik maga a szó sem.

Félve mondom el, hangosan gondolkodom, hogy fáj a lelkem minden szelet megszáradt, el nem fogyasztott kenyérért, fáj a lelkem minden falat megromlott ételért, és megyek vissza oda, ahol együtt mogyoróztunk az utolsó darabig, ahol a banánhéjből kivakart maradék gyümölcsöt is megosztották maguk között az éhező, alultáplált gyermekek. Nem világmegváltó hangulatért, nem a segítséget nyújtó elhívás lelket simogató, keserű tényéért... – hanem a „vagyok, mert vagyunk” tényéért, azaz tanulni.

És még egy utolsó gondolat: az Afrika-vírusé. Tudjuk, hogyne tudnánk, hogy hányféle vírus van! Tudjuk azt is, hogy a fertőzés kezelése tüneti jórészt. De hát inkább vagyok valahol egy „primitív” világban primitív, mint egy neoprimitív világban olyan, aki azt reméli-hiszi-álmodja, hogy lehet ez kevésbé primitív is. ☀

Turóczy Ildikó: Változó idők Kamerunban

Turóczy Ildikó

VÁLTOZÓ IDŐK KAMERUNBAN

A kötet egy magyar gyógyító kameruni kalandjairól szól, aki elképesztő történeteken és megható találkozásokon keresztül kalauzol el bennünket Fekete-Afrikába.

Hogyan lesz önkéntes munkából rendhagyó találkozás?

Miképp válik a modern orvoslás kiegészítő gyógymóddá?

Mit jelent pszichodoktornak lenni egy kameruni hegyi királyságban?

Mit illik tenni és mit nem, ha törzsi király előtt találja magát a fehér ember?

Hogy mit jelent egy álom, hogyan lépik a megvályott akarat a megvalósítás útjára, talán soha nem tudtam volna meg, ha nem indulok el Kamerunba. A szent szikla, az óriásfa, a bambuszház titkát sem ismertem volna meg, mint ahogy a transzcendens világ afrikai változatáról sem szereztem volna tudomást, ha Polycarp lelkesen morogva összes kívánságomat nem teljesítette volna. Teljesítette, én köszönöm neki és a többi legyen a jó szellemek dolga!

A kötet megrendelhető a kiadótól:
www.publikon.hu